

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2011-2012

15 MAI 2012

Proposition de loi spéciale modifiant la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles relative à l'élargissement de l'autonomie constitutive de la Communauté française, de la Région wallonne et de la Communauté flamande

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT N° 51.223/AG DU 2 MAI 2012

Le Conseil d'État, assemblée générale de la section de législation, saisi par la Présidente du Sénat, le 5 avril 2012, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours prorogé à quarante-cinq jours (1), sur une proposition de loi spéciale « modifiant la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles relative à l'élargissement de l'autonomie constitutive de la Communauté française, de la Région wallonne et de la Communauté flamande » (doc. Sénat, 2011-2012, n° 5-1572/1), a donné l'avis suivant :

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique (2) et l'accomplissement des formalités prescrites.

Voir:

Documents du Sénat:

5-1572 - 2011/2012 :

No 1: Proposition de loi spéciale de Mme Freya Piryns, MM. Philippe Moureaux, Dirk Claes, Mme Christine Defraigne, MM. Bert Anciaux, Marcel Cheron, Bart Tommelein et Francis Delpérée.

(1) Cette prorogation résulte de l'article 84, § 1er, 1°, des lois coordonnées sur le Conseil d'État qui dispose que le délai de trente jours est prorogé à quarante-cinq jours dans le cas où l'avis est donné par l'assemblée générale en application de l'article 85.

(2) S'agissant d'une proposition de loi (spéciale), on entend par « fondement juridique » la conformité aux normes supérieures.

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2011-2012

15 MEI 2012

Voorstel van bijzondere wet tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen betreffende de uitbreiding van de constitutieve autonomie van de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en de Vlaamse Gemeenschap

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE Nr. 51.223/AV VAN 2 MEI 2012

De Raad van State, algemene vergadering van de afdeling Wetgeving, op 5 april 2012 door de Voorzitster van de Senaat verzocht haar, binnen een termijn van dertig dagen verlengd tot vijfveertig dagen (1), van advies te dienen over een voorstel van bijzondere wet « tot wijziging van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen betreffende de uitbreiding van de constitutieve autonomie van de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en de Vlaamse Gemeenschap » (Parl. St., Senaat, 2011-2012, nr. 5-1572/1), heeft het volgende advies gegeven :

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond (2), alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

Zie:

Stukken van de Senaat:

5-1572 - 2011/2012 :

Nr. 1: Voorstel van bijzondere wet van mevrouw Freya Piryns, de heren Philippe Moureaux, Dirk Claes, mevrouw Christine Defraigne, de heren Bert Anciaux, Marcel Cheron, Bart Tommelein en Francis Delpérée.

(1) Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State waarin wordt bepaald dat de termijn van dertig dagen verlengd wordt tot vijfveertig dagen in het geval waarin het advies gegeven wordt door de algemene vergadering met toepassing van artikel 85.

(2) Aangezien het om een voorstel van (bijzondere) wet gaat, wordt onder « rechtsgrond » de overeenstemming met hogere rechtsnormen verstaan.

Par ailleurs, le présent avis comporte également des observations sur d'autres points. Il ne peut toutefois s'en déduire que, dans le délai qui lui est imparti, la section de législation a pu procéder à un examen exhaustif de la proposition de loi.

PORTEE DE LA PROPOSITION

2. La proposition de loi spéciale vise à élargir l'autonomie constitutive de la Communauté flamande, de la Communauté française et de la Région wallonne en ce qui concerne les règles relatives à la composition du parlement, aux suppléants, à la mise en place d'une circonscription régionale et à l'effet dévolutif de la case de tête, en application de l'article 118, § 2, de la Constitution.

Pour ce faire, la loi spéciale proposée modifie les articles 24, 26, 28, 29octies et 29nonies de la loi spéciale du 8 aout 1980 «de réformes institutionnelles».

OBSERVATIONS PARTICULIÈRES

Article 2

3. La modification apportée par l'article 2 de la proposition à l'article 24 de la loi spéciale du 8 aout 1980 «de réformes institutionnelles» habilite les parlements à régler leur «composition», ce qui correspond au terme utilisé à l'article 118, § 2, de la Constitution (1). Les contours de cette notion n'ont pas été définis par le constituant (2).

La question se pose dès lors de savoir ce que les auteurs de la proposition ont entendu par «composition». Ainsi par exemple, leur intention est-elle d'habiliter les Parlements à modifier l'ensemble des dispositions de la section première, intitulée «De la composition (des Parlements)», du chapitre II du titre III de la loi spéciale du 8 aout 1980 précitée, étant donné que l'article 24 constitue le premier article de cette section (3)?

Il incombe aux chambres législatives d'apporter à cet égard la précision voulue.

4. L'article 2 de la proposition modifie l'article 24 de la loi spéciale du 8 aout 1980 précitée en vue de permettre au Parlement flamand, au Parlement wallon et au Parlement de la Communauté

(1) L'article 118, § 2, de la Constitution dispose : «Une loi adoptée à la majorité [spéciale] [...] désigne celles des matières relatives à l'élection, à la composition et au fonctionnement» que les Parlements de la Communauté française, de la Communauté flamande et de la Région wallonne pourront régler par décret spécial, dans le cadre de leur autonomie constitutive.

(2) M. Uyttendaele, *Précis de droit constitutionnel belge*, Bruxelles, Bruylant, 3e éd., 2005, p. 846.

(3) Faut-il mettre la disposition proposée en relation avec le décret spécial du 9 décembre 2010 «limitant le cumul des mandats dans le chef des députés du Parlement wallon» qui a fait l'objet de l'avis 47.695/4 donné le 26 mai 2010 (*Doc. parl.*, Parl. wall., 2010-2011, n° 247/1) et qui est entrepris devant la Cour constitutionnelle (*Moniteur belge*, 1er aout 2011, p. 43 942)?

Ce décret spécial a complété l'article 24bis de la loi spéciale du 8 aout 1980 précitée par un paragraphe 6, qui prévoit que :

«Pour les trois quarts des membres de chaque groupe politique, le mandat de membre du Parlement est incompatible avec un mandat au sein d'un collège communal.

[...].

Lors du renouvellement du Parlement wallon, est définie la liste des membres du Parlement auxquels ne s'applique pas l'incompatibilité visée à l'alinéa 1er. Il s'agit, dans chaque groupe, du quart des membres qui exercent un mandat dans un collège communal et qui ont obtenu le plus haut taux de pénétration lors des élections régionales.

Le taux de pénétration se calcule en divisant le nombre de votes nominatifs obtenus par l'élu par le nombre de votes valables exprimés dans sa circonscription électorale. [...].

Daarnaast bevat dit advies ook opmerkingen over andere punten. Daaruit mag echter niet worden afgeleid dat de afdeling Wetgeving binnen de haar toegemeten termijn een exhaustief onderzoek van het wetsvoorstel heeft kunnen verrichten.

STREKKING VAN HET VOORSTEL

2. Het voorstel van bijzondere wet strekt ertoe met toepassing van artikel 118, § 2, van de Grondwet de constitutieve autonomie van de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest uit te breiden tot de regels betreffende de samenstelling van het parlement, de opvolgers, het invoeren van een gewestelijke kieskring en de devolutieve werking van de kopstem.

Te dien einde worden bij de voorgestelde bijzondere wet wijzigingen aangebracht in de artikelen 24, 26, 28, 29octies en 29nonies van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

BIJZONDERE OPMERKINGEN

Artikel 2

3. Met de wijziging die bij artikel 2 van het voorstel aangebracht wordt in artikel 24 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen wordt aan de parlementen de bevoegdheid opgedragen hun «samenstelling» te regelen, wat overeenkomt met de term die gebezigd wordt in artikel 118, § 2, van de Grondwet (1). De grondwetgever heeft evenwel niet bepaald wat onder dat begrip valt (2).

De vraag rijst dan ook wat de indieners van het voorstel onder «samenstelling» hebben verstaan. Is het bijvoorbeeld hun bedoeling om aan de parlementen de bevoegdheid op te dragen om wijzigingen aan te brengen in alle bepalingen van afdeling 1, «Samenstelling (van de Parlementen)», van titel III, hoofdstuk II, van de voormelde bijzondere wet van 8 augustus 1980, aangezien artikel 24 het eerste artikel is van die afdeling (3)?

Het staat aan de wetgevende kamers om ter zake de nodige duidelijkheid te bieden.

4. Bij artikel 2 van het voorstel wordt artikel 24 van de voormelde bijzondere wet van 8 augustus 1980 gewijzigd teneinde het Vlaams Parlement, het Waals Parlement en het Parlement van

(1) Krachtens artikel 118, § 2, van de Grondwet worden in «een wet, aangenomen met [een bijzondere] meerderheid [...] de aangelegenheden [...] betreffende de verkiezing, de samenstelling en de werking van het Parlement» aangewezen die het Vlaams Parlement, het Parlement van de Franse Gemeenschap en het Waals Parlement bij bijzonder decreet kunnen regelen in het kader van hun constitutieve autonomie.

(2) M. Uyttendaele, *Précis de droit constitutionnel belge*, Brussel, Bruylant, 3e uitgave, 2005, 846.

(3) Moet de voorgestelde bepaling in verband worden gebracht met het bijzonder decreet van 9 december 2010 «tot beperking van de cumulatie van mandaten in hoofde van de volksvertegenwoordigers van het Waalse Parlement», waarover op 26 mei 2010 advies 47.695/4 is uitgebracht (*Parl.St.*, W.Parl., 2010-11, nr. 247/1) en waartegen bij het Grondwettelijk Hof een annulatieberoep is ingesteld (*Belgisch Staatsblad*, 1 augustus 2011, 43 942)?

Bij dat bijzonder decreet is artikel 24bis van de voormelde bijzondere wet van 8 augustus 1980 aangevuld met een paragraaf 6 waarin het volgende wordt bepaald : «Voor drie vierde van de leden van elke politieke fractie is het mandaat van lid van het Parlement onverenigbaar met een mandaat binnen een gemeentecollege.

[...].

Bij de vernieuwing van het Waals Parlement wordt de lijst van de Parlementsleden bepaald waarop de onverenigbaarheid bedoeld in het eerste lid niet van toepassing is. Het betreft binnen elke fractie het kwart van de leden die in een gemeentecollege een mandaat uitoefenen en die bij de regionale verkiezingen het hoogste penetratiepercentage hebben behaald.

Het penetratiepercentage wordt berekend door het aantal naamstemmen behaald door de verkozene te delen door het aantal geldige stemmen uitgebracht in zijn kieskring.

française de régler leur composition «en dérogeant, le cas échéant, aux articles 29octies et 29nonies [de la même loi]».

Ces deux dernières dispositions sont relatives à la désignation des élus et des suppléants.

Le Parlement de la Communauté française n'étant pas élu directement, le Conseil d'État n'aperçoit pas en quoi il pourrait modifier les articles 29octies et 29nonies. À l'article 2, 3°, la question se pose dès lors de savoir si les mots «en dérogeant, le cas échéant, aux articles 29octies et 29nonies» ne doivent pas être omis.

Articles 2, 5 et 6

5. Les articles 5 et 6 de la proposition disposent que les deux parlements directement élus sont habilités à modifier, compléter, remplacer ou abroger les parties des articles 29octies et 29nonies, qui concernent l'effet dévolutif de la case de tête.

Outre l'observation 3 formulée ci-dessus sous l'article 2, le Conseil d'État n'aperçoit pas l'articulation entre, d'une part, l'article 2 et, d'autre part, les articles 5 et 6 de la proposition. En effet, l'article 2 permet de déroger à l'ensemble des articles 29octies et 29nonies, alors que les articles 5 et 6 n'autorisent que de modifier, de compléter, de remplacer ou d'abroger certaines parties des articles 29octies et 29nonies.

Le législateur spécial veillera à assurer une correcte articulation entre ces dispositions.

6. L'article 6 vise à insérer un nouvel alinéa entre l'alinéa 3 et l'alinéa 4 de l'article 29nonies de la loi spéciale du 8 août 1980 précitée.

L'alinéa 4 concerne les candidats qui se sont présentés à la fois comme titulaires et comme suppléants. La proposition de loi «modifiant la législation électorale en vue de renforcer la démocratie et la crédibilité du politique» (1) qui fait l'objet de l'avis 51.221/AG donné ce jour, supprime la possibilité de se présenter à la fois comme titulaire et comme suppléant.

Comme en a convenu le délégué, le nouvel alinéa proposé doit dès lors remplacer l'alinéa 4 de l'article 29nonies précité.

L'assemblée générale de la section de législation était composée de :

M. R. ANDERSEN, premier président du Conseil d'état.

MM. M. VAN DAMME, Y. KREINS, P. LEMMENS et P. LIÉNARDY, présidents de chambre.

MM. J. BAERT, J. SMETS, P. VANDERNOOT, J. JAUMOTTE, Mme M. BAGUET, MM. B. SEUTIN et W. VAN VAERENBERGH, conseillers d'Etat.

de Franse Gemeenschap in staat te stellen hun samenstelling te regelen «in voorkomend geval door af te wijken van de artikelen 29octies en 29nonies [van dezelfde wet]».

De twee laatstgenoemde bepalingen hebben betrekking op de aanwijzing van de gekozenen en de opvolgers.

Aangezien het Parlement van de Franse Gemeenschap niet rechtstreeks verkozen wordt, ontaagt het de Raad van State in welk opzicht dat parlement de artikelen 29octies en 29nonies zou kunnen wijzigen. Met betrekking tot artikel 2, 3°, rijst bijgevolg de vraag of de woorden «in voorkomend geval door af te wijken van de artikelen 29octies en 29nonies» niet dienen te vervallen.

Artikelen 2, 5 en 6

5. In de artikelen 5 en 6 van het voorstel wordt bepaald dat de beide rechtstreeks verkozen parlementen de onderdelen van de artikelen 29octies en 29nonies die betrekking hebben op de devolutieve werking van de kopstem mogen wijzigen, aanvullen, vervangen of opheffen.

Afgezien van opmerking 3 die hierboven over artikel 2 is gemaakt, ziet de Raad van State niet in hoe artikel 2 van het voorstel, enerzijds, gecombineerd moet worden met de artikelen 5 en 6 ervan, anderzijds. Artikel 2 biedt immers de mogelijkheid om van de volledige artikelen 29octies en 29nonies af te wijken, terwijl in de artikelen 5 en 6 alleen toegestaan wordt dat bepaalde onderdelen van de artikelen 29octies en 29nonies gewijzigd, aangevuld, vervangen of opgeheven worden.

De bijzondere wetgever dient er zorg voor te dragen dat die bepalingen correct op elkaar zijn afgestemd.

6. Artikel 6 strekt ertoe een nieuw lid in te voegen tussen het derde en het vierde lid van artikel 29nonies van de voormelde bijzondere wet van 8 augustus 1980.

Het vierde lid heeft betrekking op de kandidaten die tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger opgekomen zijn. Het voorstel van wet «tot wijziging van de kieswetgeving ter versterking van de democratie en de politieke geloofwaardigheid» (1), waarover vandaag advies 51.221/AV is gegeven, heft de mogelijkheid op om tegelijk als kandidaat-titularis en als kandidaat-opvolger op te komen.

Zoals de gemachtigde bevestigd heeft, dient het voorgestelde nieuwe lid bijgevolg in de plaats te komen van het vierde lid van het voornoemde artikel 29nonies.

De algemene vergadering van de afdeling Wetgeving was samengesteld uit :

De heer R. ANDERSEN, eerste voorzitter van de Raad van State.

De heren M. VAN DAMME, Y. KREINS, P. LEMMENS en P. LIÉNARDY, kamervoorzitters,

De heren J. BAERT, J. SMETS, P. VANDERNOOT, J. JAUMOTTE, mevrouw M. BAGUET, de heren B. SEUTIN en W. VAN VAERENBERGH, staatsraden.

(1) Doc. parl., Sénat, 2011-2012, n° 5-1570/1.

(1) Parl.St., Senaat, 2011-2012, nr. 5-1570/1.

MM. J. VELAERS, M. RIGAUX, L. DENYS, Y. DE CORdt,
S. VAN DROOGHENBROECK et Chr. BEHRENDT, assesseurs
de la section de législation.

Mme D. LANGBEEN, greffier en chef.

Les rapports ont été présentés par MM. X. DELGRANGE,
premier auditeur chef de section et W. PAS, premier auditeur.

La concordance entre la version française et la version
néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de M. Y. KREINS.

Le greffier en chef,

D. LANGBEEN.

Le premier président,

R. ANDERSEN.

De heren J. VELAERS, M. RIGAUX, L. DENYS, Y. DE
CORDT, S. VAN DROOGHENBROECK, Chr. BEHRENDT,
assessoren van de afdeling Wetgeving,

Mevrouw D. LANGBEEN, hoofdgriffier.

De verslagen werden uitgebracht door de heren X. DEL-
GRANGE, eerste auditeur-afdelingshoofd en W. PAS, eerste
auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst
werd nagezien onder toezicht van de heer Y. KREINS.

De hoofdgriffier,

D. LANGBEEN.

De eerste voorzitter;

R. ANDERSEN.